

Eräiden suomen siirtotransformaatioiden soveltamisesta lauserajan yli

Juhani Härmä

J. R. Ross mainitsee siirtosäännöille asetettavia rajoituksia käsittelevässä väitöskirjassaan, että suomen kielessä on ehto, joka estää siirtämästä mitään elementtiä *että*-lauseesta (s. 132, 138, 256). Näin ollen (1) Rossin mukaan on mahdoton:

(1) **Mitä hattua* uskoit *ettei* hän koskaan käyttänyt?

(1):llä on (2):n tapainen perustana oleva muoto, josta kysymystransformaatio siirtäisi komplementtilauseen objektin lauserajan yli matriisilauseen eteen:

(2) [*Uskoit ettei* hän koskaan käyttänyt *jotain hattua.*]

Mainittu ehto, joka siis estäisi (1):n derivoimisen (2):sta, kuuluu Rossin mukaan suomen conditions boxiin, ehtojen kokoelmaan, johon sisältyvät vain suomelle ominaiset rajoitukset. Esimerkiksi englannissa ei tätä ehtoa ole (ei myöskään ruotsissa, saksassa eikä ranskassa), sillä (1):tä englannissa täysin vastaava (3) on hyvin muodostunut:

(3) *Which hat* did you believe (*that*) she never wore?

Tosiasiallisesti Rossin ehto on kuitenkin liian voimakas, ellei virheellinen, jo seuraavien topikaalistamistapausten vuoksi:

(4a) *Jostain tällaisesta* mä tiedän *että* se tykkäisi.

(b) *Muutamiin tuhansiin markkoihin* arvelisin *että* kustannukset nousevat.

(c) *Sitä kirjaa* en usko *että* sinun kannattaa ostaa.

Näissä esimerkeissä on *että*-lauseesta siirretty nominilauseke matriisilauseen alkuun. Vaikka (1) olisi jonkun mielestä kyseenalainen, tuskin kukaan suomen puhuja pitäisi (4):n esimerkkejä täysin hylättävinä, vaikka ne ovatkin enemmän puhekielelle kuin kirjoitetulle tekstille ominaisia.

Penttilä (s. 633) ja Saarimaa (s. 195) käsittelevät myös Rossin mainitsemaa ehtoa, mutta muotoilevat sen tavalla, joka sallii ainakin (4):n topikaalistetut virkkeet. Penttilän mukaan partisiippirakennetta on mahdotonta korvata *että*-lauseella, jos rakenne kuuluu relatiivilauseeseen. Saarimaa mainitsee esi-

merkkejä, joissa *että*-lauseen sijasta on hänen mukaansa käytettävä parti-siippirakennetta. Hän todennäköisesti siis varustaisi seuraavan esimerkkinsä asteriskilla:

(5) Milloin luulet että tulette takaisin?

Tällaisen »suomennoksissa esiintyvän kömpelyyden» sijasta olisi sanottava:

(6) Milloin luulet tulevanne takaisin?

(1):n ja (5):n virkkeet — nimenomaan kysymykset — ovat joka tapauksessa varsin yleisiä arki- ja puhekielessä, vaikka ne toisaalta kirjoitetussa tekstissä ja kirjakielessä ovat selvästi harvinaisempia ja vaikuttavat myös oudommilta. (Monet seuraavista esimerkeistä ovat keskusteluissa kuultuja.) Esimerkkien käsittely kuvastaa omaa idiolektiani, joka näyttää olevan jonkin verran vapaamielisempi tai vähemmän herkkä tällaisille tapauksille kuin käyttämieni informanttien idiolektit; kovin huomattavia erot eivät kuitenkaan ole olleet, ja täydellistä yksimielisyyttä käsiteltävien kaltaisista rakenteista on mahdotonta saavuttaa. Kielenkäytössäni ei ainakaan ole Rossin, Penttilän ja Saarimaan ehtoja siinä muodossa, jossa nämä ne esittävät.

Relatiivi- ja interrogatiivitransformaatiot ovat Rossin mukaan »pilkkomisääntöjä» (chopping rules) eli siirtosääntöjä, jotka siirtävät konstituentin alkuperäiseltä paikaltaan jättämättä mitään tilalle. (Toisenlaista käsitystä näistä säännöistä edustaa Perlmutter 1972.) Samaan ryhmään kuuluvat myös topikaalistavat säännöt, joihin nykyään lasketaan ainakin varsinainen topikaalistus (siirtää NP-lausekkeita kuten (4c):ssä) sekä adverbiaalinen siirto (siirtää PP- tai AdvP-lausekkeita kuten (4a—b):ssä). Tässä ei puututa enempää topikaalistettuihin rakenteisiin (niitä on hiljattain käsitellyt Hakulinen 1976).

Toinen siirtosääntöjen ryhmä ovat »kopioivat säännöt» (copying rules), joihin kuuluvat esimerkiksi dislokaatio- eli lohkeamatraansformaatiot (ks. Hakulinen 1976), jotka kopioivat siirretyn konstituentin tilalle jonkinlaisen paikanmerkitsimen kuten esimerkissä (7), vrt. (4c):

(7) *Se äsken ilmestynyt kirja, en usko että sinun kannattaa ostaa sitä.* (Dislokaatiosääntöjä ei tässä käsitellä.)

Mainituille »pilkkomisääntöille» on yhteistä se, että niitä eivät koske Rossin bounding-rajoitukset: ne voivat siirtää konstituentteja useamman kuin yhden lauserajan yli vasemmalle, periaatteessa kuinka monen lauserajan yli tahansa. (8):ssa konstituentti on relativoitu kahden lauserajan yli:

(8) Talo _s jossa Pekka kertoi minulle _s että Maija oli kuullut _s että Kalle asuu _____ on rakennettu 1600-luvulla.

Käsiteltäessä aiemmin siirto-operaatioita transformaatiokieliopin puitteissa oltiin sitä mieltä, että tietyt säännöt saivat siirtää konstituentteja tietynlaisista

lause- ja lauseketyypeistä, kun taas toiset konfiguraatiot muodostivat siirtosääntöjen kannalta »saarekkeita» (islands), joista ei mitään elementtiä saanut nostaa ulos (kopioimatta sitä). Tällaista joko — tai -asennetta edustaa vielä Chomsky (1973), jonka esittämä analyysimalli sallii englannissa relativoinnin ja interrogoinnin vain *that*-komplementtilauseista. Viime vuosina monet lingvistit, kuten Lakoff (1973), ovat kuitenkin todenneet, että on tarpeellista laatia hierarkioita, jotka kuvaavat eri sääntöjen voimakkuutta, saarekkeiden »tiiviyttä» ja konstituenttien ekstraktiohelppoutta. Vaikka tällaisten skaalojen liittäminen kielioppiin onkin ongelmallista, tosiasiat joka tapauksessa puhuvat asteikkojen tarpeellisuuden puolesta.

Tarkasteltaessa finiittisiä lauseita suomessa voidaan todeta, että nostot tapahtuvat helpoimmin *että*-lauseista kuten useassa muussakin kielessä (tätä kuvaavat edellä esitetyt esimerkit). Kaikkia konstituentteja ei kuitenkaan voi siirtää yhtä helposti. Yksiköllistä subjektia on mahdotonta relativoida tai interrogoida lauserajan yli:

- (9) *Mies $\left\{ \begin{array}{l} \textit{jonka} \\ \textit{joka} \end{array} \right.$ Pekka kertoi että on tullut on hänen hyvä ystävänsä.

Matriisilauseen aktiivissa oleva predikaatti näyttää vaativan nostetun pronominin akkusatiiviin, joten *joka* on mahdoton. *Jonka* olisi hyväksyttävä matriisiverbin rektion kannalta, mutta se ei enää voi olla subjekti upotetussa lauseessa, josta se on siirretty. Kun siirretty pronomini on monikollinen, se täyttää molempien lauseiden rektiolle asetettavat vaatimukset, jolloin tuloksena oleva virke saattaa olla edellistä jonkin verran hyväksyttävämpi.

- (10) ??Miehet *jonka* Pekka kertoi että ovat tulleet ovat hänen hyviä ystäviään.

Huolimattomalle puhekielelle koodattuna ei (10) varmaankaan keskustelussa herättäisi huomiota, ehkä ei edes (9), mutta kirjoitettuna ja kirjakielisessä muodossa se vaikuttaa oudolta, samoin kuin useat myöhemmätkin esimerkit. Subjektiivisten rakenteiden outouteen vaikuttaa varmasti myös se, että *että*-lause jää vaillinaiseksi ilman subjektiaan, nimenomaan kun kyseessä on kolmannessa persoonassa oleva verbi, joka ei normaalisti saa olla ilman subjektia (vrt. *Tiedät että (minä) olen tullut* | *Tiedän että (sinä) olet tullut* | ??*Tiedän että on tullut*).

Objektin siirto vaikuttaa huomattavasti luontevammalta, vaikka esim. Saarimaa (s. 195) pitää kömpelönä seuraavaa virkettä:

- (11) *Mitä* sinä sitten luulet että minä teen?

Predikatiivin siirtoa näyttävät koskevan suurelta osin samat ongelmat kuin subjektiakin:

- (12) Pekka ei enää ole se huomattava tiedemies $\left\{ \begin{array}{l} ??\text{ joka} \\ *\text{ jonka} \end{array} \right.$ muistelen että hän joskus oli.

Yksipersonaiset ilmaukset sopivat yleensä erittäin huonosti matriisipredikaateiksi (13a), kun taas passiivissa oleva matriisilauseen verbi (13b; vrt. 9) saattaa parantaa virkkeen hyväksyttävyyttä verrattuna aktiivissa olevaan verbiin.

- (13a) Kirja $\left\{ \begin{array}{l} ??\text{ jonka} \\ *\text{ joka} \end{array} \right.$ on mahdollista että Pekka on kirjoittanut ei ole ainakaan vielä ilmestynyt.
 (b) ??Mies *joka* minulle kerrottiin että on tullut on Pekan hyvä ystävä.

Virke (14a), jossa yksiköllinen objekti on relativoitu passiivissa olevan matriisilauseen eteen, vaikuttaa kuitenkin selvästi pahemmalta kuin vastaava aktiivinen (14b):

- (14a) Kirja $\left\{ \begin{array}{l} ??\text{ jonka} \\ *\text{ joka} \end{array} \right.$ arvellaan että Pekka on kirjoittanut ilmestyi eilen.
 (b) Kirja *jonka* arvelen että Pekka on kirjoittanut ilmestyi eilen.

Adverbiaaliset rakenteet ovat suomessa muita rakenteita luontevampia, koska niitä eivät niinkään koske rektio-ongelmat:

- (15a) Mä kirjoitan sulle sitten *minne* mä haluan että sä menet.
 (b) Kukaan ei vielä tiedä *paljonko* palkkaa on laskettu että he saavat.
 (c) Se siirrettiin tehtävään *josta* tiedettiin että se ottaisi hatkat.

Ongelmana tässä on, että adverbiaalisen pronominin viittaussuhde ei aina ole selvä, mikä saattaa vaikeuttaa virkkeen hyväksyttävyyttä, vrt. myös (8). (16):ssa pronomini viittaa sekä matriisi- että konstituenttilauseen predikaattiin:

- (16) Mä vein sen siihen liikkeeseen *jossa* ne sano että ne korjaa sen.

Edellä viitattiin siihen, että tällainen *että*-lause, josta konstituentti on siirrettävissä, voidaan korvata lausevastikkeella, mikä monien mielestä on välttämätöntäkin. Auli Hakulinen esittää (1973, s. 58) muutamia mahdolltomina pitämiään esimerkkejä, joissa *että*-lause olisi korvattava partiisiippirakenteella (hänen asteriskinsa; vrt. Ikola s. 11):

- (17a) *Millainen tuntuu että hän on?
 (b) Millainen hän tuntuu olevan?
 (18a) *Tekijä on käsitellyt aihetta jonkalaista on luultu että hän väheksyy.
 (b) Tekijä on käsitellyt aihetta jonkalaista on luultu hänen väheksyvän.

Ikola toteaa Penttilään nojautuen, että (18b):n korvaaminen *että*-lauseella ei käy. Vaikka (17a):n ja (18a):n täydellinen epäkieliopillisuus ei mielestäni olekaan ilmeinen, voidaan todeta, että komplementtilauseiden korvaaminen partisiippirakenteella eli referatiivisella lauseenvastikkeella tekee niistä kiistattomasti kieliopillisia. Toisaalta tämä transformaatioprosessi ei aina ole mahdollinen, ks. esim. (24)—(26).

Lauseenvastikkeet hävittävät lauserajan, minkä jälkeen siirrot ylempään lauseeseen ovat yleensä mahdollisia. Referatiivinen lauseenvastike ei ole ainoa, jolla *että*-lause voidaan korvata. Tämä on myös mahdollista nesessiivisellä (19) ja permissiivisellä (20) lauseenvastikkeella:

- (19a) ³Kirjat jotka on tärkeätä että luet ovat työpöydälläsi.
 (b) Kirjat jotka sinun on tärkeätä lukea ovat työpöydälläsi.
 (20a) *Pojat $\left\{ \begin{array}{l} \text{joiden} \\ \text{jotka} \end{array} \right.$ hän käski että olisivat hiljaa ovat naapurista.
 (b) Pojat joiden hän käski olla hiljaa ovat naapurista.

(20b):n infinitiivirakennetta vastaava finiittinen rakenne (20a):ssa on kiistatta mahdoton; tässä tapauksessa se on todella saareke. *Että*-lauseet lienevät mahdollisia vain sellaisten predikaattien jälkeen kuin (19):ssä: *on määrä / viisasta / hyvä*, jne.

Fortuitiivista lauseenvastiketta (Ikola s. 41) vastaavat *että*-lauseet ovat myös mahdottomia; (21) kuitenkin osoittaa, että siirto lauseenvastikkeesta on mahdollinen.

- (21a) Kallen tuli $\left\{ \begin{array}{l} \text{tehdyksi} \\ \text{tehtyä} \end{array} \right.$ työ.
 (b) Työ joka Kallen tuli tehdyksi ei vienyt paljon aikaa.

Myös muista rakenteista kuin varsinaisista lauseenvastikkeista on tietysti mahdollista relativoida ja interrogoida; matriisipredikaatista riippuu, onko finiittinen komplementtilause mahdollinen.

- (22a) Ulkomaiset omenat jotka asiantuntijat aina kehottavat kuorimaan ovat juuri saapuneet maahamme.
 (b) *Ulkomaiset omenat jotka asiantuntijat aina kehottavat että kuoritaan ovat juuri saapuneet maahamme.

Puhekielessä lauseenvastikkeita pyritään välttämään niiden »kirjakielisyyden» vuoksi, ja siksi vastaavat *että*-lauseet ovat yleisiä. Suomessa ei *että*-sanaa eikä relatiivipronominia voi jättää pois (näin myös ranskassa, päinvastoin kuin englannissa, ruotsissa tai italiassa). Pronominin sijasta puhekieli voi käyttää konnektorina *ku(n)*-konjunktiota:

- (23) Ostetaan sellainen paita *ku* Lecna sanoi että on nyt suurta muotia.

Vaikka yksiköllinen subjekti on tässä siirretty, rektio-ongelmia ei synny, koska sen korvaa taipumaton konektori (komplementinmerkitsin tai »upotteen merkki»).

Että-lauseen voi muuttaa lauseenvastikkeeksi, kun matriisilauseen predikaatti on 1) ajattelemista, sanomista tai huomaamista (»diktiiivinen»; Siro s. 117) merkitsevä transitiiiviverbi, 2) intransitiivinen *näkyä, näyttää, kuulua* tai *tuntua* tai 3) tahdonilmaisua merkitsevä transitiiiviverbi, joka vaatii lauseenvastikkeen predikaatin translatiiviin. Monissa eurooppalaisissa kielissä on perinteisesti jaettu ne verbit, joita voi seurata upotettu *että*-lause ja/tai sitä vastaava ei-finiittinen rakenne, seuraaviin neljään ryhmään: I verba sentiendi et dicendi, II verba voluntatis, III verba affectuum ja IV verba impersonalia. Suomen verbityypit 1 ja 3 vastaavat kolmea ensimmäistä, semanttisin perustein jaoteltua ryhmää I—III, mutta tyyppi 2 vastaa vain osittain syntaktisesti määriteltäviä yksipersonaisten verbien luokkaa IV. Esim. seuraavista *että*-lauseista ei voi saada lauseenvastiketta, vrt. myös (13a):

- (24a) [?]Oletko kuullut jutusta johon *on ikävää* että Pekka on sekaantunut?
 (b) [?]Tässä on se kirja josta *riittää* että kirjoitat lyhyen arvostelun.

Koska referatiivisessa lauseenvastikkeessa ei voi esiintyä kieltosanaa, on seuraavantapaisten virkkeiden esiintyminen aivan yleistä:

- (25) Tähän on laskettu nyt mukaan ne joita sä sanoit *ettei* saisi laskea.

(25):ssä on myös toinen piirre, joka tarkkaan ottaen estää sen transformoinnin lauseenvastikkeen sisältäväksi virkkeeksi: *että*-lauseessa esiintyy konditionaali, jota ei lauseenvastikkeessa voi tuoda esille.

Jotkin modaaliset ja yksipersonaiset verbit, joita seuraa infinitiivi tai partisiippi, eivät salli *että*-lauseen muuttamista lauseenvastikkeeksi:

- (26) Hän tarjosi sitä sellaisille vieraille joille hän katsoi
 { että tulee
 *tulevan tarjota.
 *pitävän

Toistaiseksi on tässä käsitelty vain *että*-lauseista ja lauseenvastikkeista tapahtuvia siirtoja. Epäsuorat kysymykset muodostavat toisen finiittisen lausetyypin, josta siirrot ovat mahdollisia. Edward Keenan on esittänyt, että epäsuorat kysymykset ovat suomessa relativoitavuudeltaan saarekkeita kuten *että*-lauseetkin (Keenan — Bimson s. 255), mutta tosiasiallisesti suomea voi tässä suhteessa verrata moneen muuhun eurooppalaiseen kieleen, joissa juuri komplementtilauseet ja epäsuorat kysymykset ovat vähiten »tiiväitä» saarekkeita. Tässäkin tapauksessa on adverbialleja helpointa siirtää. Myös eri kysymyssanat ja niiden funktio lauseessa vaikuttavat konstituenttien

siirrettävyyteen (esim. *-ko* on vain komplementinmerkitsin, ja *-ko*-alkuisista lauseista lienee helpointa siirtää elementtejä).

- (27a) Pekka esitti useita kysymyksiä *joihin* mä en tiedä *voinko* mä löytää vastausta.
 (b) ²Pekka on lähdössä Pariisiin *jossa* se haluaisi tietää *milloin* mä olen viimeksi käynyt.

Relatiivilauseet ovat saarekkeita, ja siirrot niistä estää Rossin complex noun phrase constraint, kompleksisen nominilausekkeen rajoitus, jonka mukaan (28):n kaltaisesta konfiguraatiosta ei saa siirtää mitään ulos: lause ja sen leksikaalinen pääsana muodostavat »kompleksisen NP:n».

- (28)
$$\text{NP}_N \left[\begin{array}{c} \left[\quad \right] \\ \left[\quad \right] \end{array} \right]_S \left[\quad \right]$$

Tällaiset siirrot estää myös Chomskyn (1972, 1973) A-over-A principle, jota korvaamaan Ross suunnitteli omat rajoituksensa. Transformaation operoideissa (29):n kaltaiseen konfiguraatioon sen on joko sovelluttava uloimpaan A-kategoriaan tai sitten A/A estää sitä siirtämästä ulos pienempää A-konstituenttia laajemman sisältä:

- (29)
$$S \left[\quad \right]_A \left[\quad \right]$$

(31):tä ei siis voi derivoida (30):stä, jossa *Kalle* on laajempaan NP:hen (relatiivilauseeseen ja sen korrelaattiin) sisältyvä NP:

- (30) Tunnen miehen joka tuli tapaamaan *Kallea*.

- (31) *Kalle $\left\{ \begin{array}{l} \text{jota} \\ \text{jonka} \end{array} \right.$ tunnen miehen joka tuli tapaamaan on hyvä ystäväni.

Vaikka Rossin ja Chomskyn rajoitukset estävätkin asianmukaisesti siirrot relatiivilauseista, ne ovat kuitenkin osoittautuneet eräissä tapauksissa joko liian heikoiksi tai liian voimakkaiksi; myös kielikohtaisilla eroilla on merkitystä, vaikka rajoitusten pitäisi olla universaaleja. Hiljattain on Ray Cattell pyrkinyt korvaamaan kahdella uudella ehdolla complex NP constraintin sekä Rossin kaksi muuta saarekerajoitusta. Näistä coordinate structure constraint, rinnasteisen rakenteen rajoitus, estää siirtämästä rinnasteista konstituenttia tai sen osaa:

- (32a) Kuulin että Pekka soittaa cembaloa *ja* Kalle laulaa kupletteja.
 (b) *Cembalo *jota* kuulin että Pekka soittaa *ja* Kalle laulaa kupletteja on epäviressä.

Sentential subject constraint, subjektilauseen rajoitus, estää siirtämästä konstituentteja ei-ekstraponoidusta *että*-lauseesta. (33a):n omituisuus perustuu suomessa nimenomaan outoon sanajärjestykseen; *että*-lauseen muut-

taminen lauseenvastikkeeksi parantaisi virkettä jonkin verran joissakin tapauksissa kuten (33b):ssä:

- (33a) *Kirjat jotka että olen lukenut muistan ovat hyllyllä.
 (b) ??Kirjat jotka lukeneeni muistan ovat hyllyllä.
 (c) Kirjat jotka muistan että olen lukenut ovat hyllyllä.

Cattellin kehittelemät rajoitukset kattavat edellä mainittujen tapausten lisäksi myös adverbiaaliset sivulauseet (lauseet, jotka alkavat esim. konjunktiolla *jos, vaikka, kun*). Näistä ovat siirrot myös yleensä kiellettyjä, mutta niitä ei koske mikään Rossin rajoitus. Vrt. kuitenkin:

- (34) Kirja jota muistan *kun* Pekka luki on keittiön pöydällä.

Yksi Rossin rajoituksista ansaitsee vielä maininnan. Left branch condition, vasemman haarauman ehto, estää siirtämästä laajemman NP:n vasemmanpuoleista NP-konstituenttia ulos tästä NP:stä. Tämä estäisi esim. siirtämästä relatiivilauseen korrelaattia sekä genetiiviattribuuttia pääsanansa edestä. Puhemielessä eivät (35a) ja (35b) kuitenkaan olisi mahdollisia:

- (35a) *Sen miehen* mä tapasin äsken *joka oli tulossa katsomaan sua*.
 (b) ?*Kenen* Kalle varasti *pyörän*?

Näissä esimerkeissä ei konstituentteja kuitenkaan ole siirretty lauserajan yli, mikä olisi huomattavasti hankalampaa. Alexander Grosu on useiden eri kielten tarjoaman aineiston pohjalta arvostellut tätä Rossin ehtoa (1974, 1975), mutta Ross ei toisaalta ole väittänytään sitä universaaliksi. Grosu on pyrkinyt muotoilemaan ehtoa uudelleen; joka tapauksessa on ilmeistä, että kielessä tarvitaan jonkinlaisia, tiettyjen konstituenttien siirtoja »jäädettäviä» rajoituksia.

LÄHTEITÄ

- CATELL, RAY 1976: Constraints on movement rules. — *Language* 52.
- CHOMSKY, NOAM 1972: *Language and mind*. New York, etc.
- 1973: Conditions on transformations. — Anderson — Kiparsky (eds.): *A Festschrift for Morris Halle*. New York.
- GROSU, ALEXANDER 1974: On the nature of the Left Branch Condition. — *Linguistic Inquiry* V.
- 1975: On the status of positionally-defined constraints in syntax. — *Theoretical Linguistics* 2.
- HAKULINEN, AULI 1973: Semanttisia huomioita lauseenvastikkeista. — *Sananjalka* 15.
- 1976: Suomen kielen generatiivista lauseoppia 2. — *Reports on Text Linguistics*. Turku.
- IKOLA, OSMO 1974: *Lauseenvastikeoppia*. — *Tietolipas* 76. Helsinki.
- KEENAN, EDWARD L. — BIMSON, KENT D. 1975: Perceptual complexity and the cross-language distribution of relative clause and NP-question types. — *Papers from the Parasession on Functionalism*. Chicago Linguistic Society. Chicago.
- LAKOFF, GEORGE 1973: Fuzzy grammar and the performance/competence terminology game. — *Papers from the Ninth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. Chicago.
- PENTTILÄ, AARNI 1963: *Suomen kielioppi*. Helsinki.
- PERLMUTTER, DAVID M. 1972: Evidence for shadow pronouns in French relativization. — *The Chicago Which Hunt*. *Papers from the Relative Clause Festival*. Chicago Linguistic Society. Chicago.
- ROSS, JOHN ROBERT 1967: Constraints on variables in syntax. M.I.T. (Moniste)
- SAARIMAA, E. A. 1967: *Kielenopas*. Helsinki.
- SIRO, PAAVO 1964: *Suomen kielen lauseoppi*. Helsinki.

On the application of certain movement transformations across sentence boundaries in Finnish

Juhani Härmä

The article deals with the application of relative and question movement transformations across sentence boundaries in Finnish. If the question movement transformation moves a constituent to the left of the matrix sentence, the result is a construction similar to that in example (1), cf. English counterpart in (3). According to Ross (1967), Finnish contains a condition which prevents such movements. Finnish grammarians seem to hold the same opinions as to the ungrammaticality, or awkwardness, of this kind of construction (Penttilä 1963, Saari-maa 1967). Sentences of this type are common, however, in colloquial language, as are the topicalized constructions of example (4).

Since, of all Finnish finite constructions, *että* ('that') -clauses have the smallest degree of islandhood, movement out of these is easiest. Movement of the singular subject is, however, impossible due to the problems of agreement caused by differing case forms, cf. example (9). In colloquial speech, where the conjunction *ku(n)*, which serves as an indeclinable connector, can be used instead of the relative pronoun, problems of this nature do not arise (23). Difficulties similar to those present in subject extraction also arise in the movement of the predicate noun (12), while movement of the object (11) and of PP and AdvP adverbials (15)

is appreciably easier. Sentences of this type are particularly acceptable in, and characteristic of, the spoken language.

Movement out of sentence substitutes corresponding to *että*-clauses is generally considered more acceptable than that out of finite sentences, cf. Hakulinen 1973, Ikola 1974; (17) and (18). In the case of sentence substitutes, which tend to be avoided in speech, the sentence boundary has disappeared, thus facilitating movement to a higher sentence. Movement from some complement clauses corresponding to sentence substitutes is impossible (20): in such cases, these sentences are indeed islands. On the other hand, it is sometimes impossible to transform an *että*-clause into a non-finite construction, e.g. if it contains a negation.

In addition to finite and non-finite complements, movement out of indirect questions is also to a certain extent possible (27). Thus, the situation in Finnish is the same as in many other European languages, e.g. English. On the other hand, movement out of relative clauses (31) and coordinate constructions (32) is impossible while, conversely, adverbial clauses (34) do not always appear to be islands in Finnish. We conclude with an examination of the restrictions affecting various sentence types (Ross 1967, Chomsky 1972, 1973).

Osoite:
Address:

Sepänk. 3—5 D 91
SF — 00150 Helsinki 15